

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku häälekandja

Metropoolia

 Nr 49
 Oktoober
 2009

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Jutlus Püha Joanni haua

(27. septembril Valgas)

Austatud härra linnapea, armsad vennad ja õed Kristuses!

Oleme täna kogunenud siia püha Joanni haua juurde, et austada tema mälestust ja lahkuda siit tema õnnistusel Jumala armus. Suur on meie rõõm, sest hea ja inimesearmastaja Issand täidab meid imetlusega selle erakordse kingituse ees, mis meie silme all on teoks saanud ja mis annab teada, et ühe meie Kiriku uue aja märtri pühad säilmed puhkavad siin õnnistatud Valga linnas. Meie süda ja mõistus saavad viivuks vabaks eluraskuste kammitsaist ning kogevad tänaseid vaimseid ja salasuslikke hetki piiritu tänutundega.

Püha Joann oli noor mees, kes kindlasti oli kutsutud palju ära tegema oma

armsas Penuja koguduses. Kõigest kolm kuud varem oli talle vaimulikupühitsust ja-ganud üks teine meie Kiriku märter – püha piiskop Platon. 1919. aasta jaanuaris tuli isa Joann Karulasse oma haiget ema vaatama. Seal ta vahistati ja hukati Valgas ilma kohtupidamiseta kui „rahvavaenlane” ainuüksi selle pärast, et ta oli preester. Joann oli toona kõigest kahekümne viie aastane.

Läbi aegade on Kirik omistanud väga suurt tähtsust oma märtrite haudadele, sest need annavad tunnistust elust täis Püha Vaimu, millest räägib Kristuse enese võit surma üle. Samal kombel annab see paik ise ja sellele tähtsuse omistamine nüüdsest alati, iga kord kui me oma palvete abil oleme osaduses püha märtriga, kes siin puhkab, tunnistust meie enese võidust surma üle, eriti vaimuliku surma üle, mis tahes kujul me seda ka oma igapäevaelus kogeme. Sellepärast ütles püha Gregorius Jumalasõnaõpetaja: „Eile olin ma koos Kristusega

risti löödud, täna tõusen ma koos temaga surnuist; eile olin ma koos Temaga maha maetud, täna ärkan ma koos Temaga surmaunest.” Just seda nii heldet sõnumit – võitu surma üle – kuulutame me lakamatult oma kirikutes ja pühakute haudadel ning see on põhjus, miks kõigisse altarilaudadesse pannakse pühakute säilmed, ja just sellest laulame me ka ülestõusmispühadel: „Nüüd on kõik valgust täis: taevas ja maa ja alumised paigad.”

Austatud härra linnapea, Valga linn on märkimisväärsel kombel kaasa aidanud selle haua tähtsuse esiletõstmisele, soovides sellega näidata, et inimese isiklikest usulistest tõekspidamistest olenemata osaleb linn aktiivselt kõigis linna-rahva ühistes ettevõtmistes. Täna sel päeval teeb ta seda koos meie kogudusega. Kõik siinolijad on teile selle eest kogu südamest tänulikud, nii teile isiklikult kui ka tervele linnavolikogule.

Maailmas, kus midagi ei tehta niisama, kus midagi ei anta niisama, on selle väikese, näiliselt tähtsusetu kalmistunurgakese tegelik eesmärk õpetada meile uuesti tõelise sisemise võitluse olulisust, „mis on raskem kui selle maailma lahingud” ja seda, kuidas muuta „meie kurbus surma pärast” „kurbuseks Jumala pärast”, millest räägivad kirikuisad.

Siis ja ainult siis saab Jumal anda inimesele, kes siia palvetama tuleb, tõelist „elu vett”, millest räägib evangeelium, vett, mis kustutab igavikujanu. Aamen!

✚ STEFANUS

Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Alkis Kepolase ikoon Tallinna Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna katedraalis.

Fotod: Gennadi Baranov

Jutlus Püha Joann Pettai haua. Metropoliit Stefanus. Lk 1 / Püha Joann Pettai. Preester Sakarias Leppik ja Kadi Kõiv. Lk 2–3 / EAÕK iseseisvuspüha 23. septembril. Ülempreester Andreas Põld. Lk 3 / Häädemeeste Issandamuutmise kogudus 160. Tõnis Joarand. Lk 3 / Välisuudised. Preester Sakarias Leppik. Lk 4 / Meie patud ja teiste patud. Lk 4–5 / Isa Eutümius südamepalvest. Lk 5 / NOORTELEHES Orthofest 2009. Kristi Pumbo. Lk 8.

Valga linnapea Ivar Unt, metropoliit Stefanus, Tartu piiskop Eelija, diakon Vadim Rebase ja ülempreester Johannes Keskküla Püha Joanni haua.

PÜHA JOANN PETTAI, VALGA PREESTERMÄRTER (1894–1919)

mälestuspäev 27. jaanuar

1919. aastal tapetud Eesti õigeusuvaimulike loetellu kuulub noor preester Joann Pettai, kes on pärit Läti piirist mõne kilomeetri kaugusel asuvast Mulgimaa Penuja külast.

Joann Pettai sündis 1. jaanuaril 1894. aastal. Karula kiriku meetrikaraamatus on sissekanne: „1. jaanuaril sündis ja 6. jaanuaril ristiti Joann. Tema vanemad: Mihhail (Mikk) Jakobi poeg Pettai ja tema seaduslik abikaasa Maria Konstantini tütar Kotreva – mõlemad õigeusku. Ristimise salasuse viis läbi preester Anton Kaal.”

Karula mõisasulase poeg asus pärast Riia Vaimuliku Kooli lõpetamist 1910. aastal õppima Riia Vaimulikku Seminari, milles õppis kuni 1. maini 1915. aastal. Aasta enne seminari lõpetamist tuli õpingud katkestada I maailmasõja rinde lähenemise tõttu, sest Riia Vaimulik Seminar ning Liivimaa kubermangu administratiivüksused evakueerusid Nižni Novgorodi.

Isa Joann oli pärit vaesest perest. Õppemak-su tõttu, mis moodustas seminaris 25–29

rubla aastas, ei saanud Joann Nižni Novgorodis edasi õppida ning astus 1915. aasta septembris Tartu Ülikooli õigusteaduskonda. Siin jõudis ta õppida veel vähem, kõigest kaks semestrit. 1916. aasta mais saadeti ta Petrogradi junkrukooli, kuna armeel oli puudus reaohvitseridest. Poole aasta pärast, olles saanud lipniku auastme, suunati Joann rindele. Ta sõdis nii tsaariarmee 245. kui ka 99. jalaväepolgus, sai 1917. aasta juulis haavata ja Vene riigipöörde tõttu oktoobris ei naasnudki sõjaväkke.

Igatsus teenida oma rahvast vaimulikuna ei olnud püha Joanni jätnud aga hetkekski. Ka vaimulikutöö jaoks erakordselt keerulisel ajal püüdis ta leida võimalusi kirikuelus kaasa lüüa. Seda kroonis augustis 1918. aastal saadud teade Riia piiskopkonna nõukogult: „Riia piiskopkonna nõukogu annab Teile teada, et Tema Ekstsellentsi, kõrge stipendit platoni, Tallinna piiskopi ja Riia piiskopkonna valitseja resolutsiooniga 2. augustist nr. 718; vastavalt Halliste kiriku kihelkonna liikmete soovile ja Teie palvele on Teid määratud kiriku teenistusse. Pärast abiellu astumist palun tulla vaimulikku seissusse pühitsemist vastu võtma 18. selle kuu päeval.

Piiskopkonna nõukogu liige preester A. Laar Sekretär: protodiakon K. Dorin.”

Joann Pettai preestripühitsus toimus aga 13. oktoobril, Jumalasünnitaja Kaitsmise püha eelõhtul. Kuna sõjaaeg oli vintsutanud kogudusi ja preestreid ei piisanud vaimuliku elu taasehitamiseks, võttis piiskop Platon vastu erakorralise otsuse, pühitsedes seminari mitte lõpetanud Joann Pettai preestriks. Isa Joann määrati ametisse Penuja (ka Halliste) õigeuskirikusse, mille kogudus liitis ümberkaudsete Mulgimaa külade inimesi ega olnud väga suur. Penuja preestrimajja asus ta preestriemand Ksenjaga ka elama. Noore preestri juhendajaks sai Karksi preester Vladimir Allik.

Detsembri keskel, kaks kuud pärast hirotoniat sai isa Joann õelt Karulast kirja, et nende isa on haige, ema aga surivoodil. Teeninud jõulupühade jumaliku liturgia, asutas isa Joann end 7. jaanuaril teele Valka, et sealt Karulasse edasi sõita. Ta jõudis Valka kell üksteist õhtul. Ta ei teadnud, et bolševistlik Punaarmee on Valga hõivanud ning linnas on kehtestatud komandanditund. Linna jõudes vahistas Punaarmee patrull isa Joanni ning toimetas Valga vanglasse isiku tuvastamiseks.

Järgmisel päeval, 8. jaanuaril toimetas uurija isa Joanni suhtes ülekuulamise. Teine ülekuulamine toimus kümme päeva hiljem

ning nende ülekuulamise protokollid ei erinenud üksteisest millegi poolest peale kuupäeva. Isa Joann ütles uurijale korduvalt, et teenis lipnikuna armees, sai haavata, hospitaliseeriti, pühitseti oktoobris preestriks ning on teel sureva ema juurde Karula mõisasse.

Uurija sai Karula vallamajast kõik kinnitavad andmed isa Joanni ütlustele. Lisaks sellele oli vallavalitsus oma 16. jaanuaril dateeritud kirja lõppu igaks juhuks lisanud isa Joanni toetava rea: „Pettai kaitses töörahva huve.” Kaks päeva hiljem sai uurija veel ühe toetuskirja, Karula valla töötute ja maatameeste saadikute nõukogu esimees Jaan Leetus kirjutas: „Joann Pettai hoidis alati sõnades ja tegudes vaeste ja maatameeste poole.” Kiri palvega vabastada isa Joann saabus ka Karula talumeestelt.

Uurija ei suhtunud nendesse kirjadesse mitte mingisuguse kaastundega. Ta sedastas: „Pettai tunnistuste põhjal sõitis ta Penujast Karulasse vanematega kohtuma. Et see tõele ei vasta – seda tunnistab Novgorodi 2. polgu juures asuva Eestimaa Rahvakomissaride Nõukogu erakorralise esindaja käskkirja mis käseb Penuja papi Pettai saata 24 tunni jooksul Eestimaalt välja.” Eirates oma isekuses ja kõikvõimsusetundes ka väljast tulnud otsuseid, soovitas uurija Mikelson aga oma lõppotsuses hoida isa Joann Pettaid vangistuses kuni uute asjaolude selgumiseni.

Ent punakommunistid oma ärevuses ja hirmus otsustasid asja hoopis teisiti. Ilma igasuguseid protokolle arvestamata kirjutas kellegi käsi põiki üle isa Joanni vangistus-toimiku rasvaselt **rastr**, mis kommunistliku kohtupidamise puhul tähendas ainult üht: maha lasta. Selles protsessis ei olnud tarvis mingit uurimist ega kohtumõistmist. Isa Joanni süüks said tema preestrist ja räs-sa, sest kõik muu oli tema poolt. 25-aastane preester jõudis õigeusulisi teenida kolm kuud, kui tumedad jõud selle katkestasid. Ent Jumala ettehooldus tõi ta selle au juurde, mida apostli sõnadega ei ole võimalik kellelgi endale võtta. Nii ei olnud Jumala tahtel püha isa Joanni ülesandeks mitte õigeusulise vaimuliku karja ja iseenda aastatepikkune viljakas toitmine, vaid Mulgimaa noore preestri märtrisurm andis meile juurde hoopis taevase eestpalvetaja.

Tõlkinud ja koostanud
preester **Sakarias Leppik**

PÜHA JOANNI HAUATÄHIS VALGAS Kadi Kõiv

27. septembril pühitseti Valgas Püha Joann Pettai hauatähis

Hauatähise pühitsusele eelnes liturgia Valga Issidori Peakirikus. Kuna teenistus kujunes kakskeelsuse tõttu arvatavast pikemaks, nihkus hauatähise pühitsuse aeg plaanitud kella 12 kümmekond minutit hilisemaks. Edasine jätkus juba Valga surnuaial, kus

Fotod: Kadi Kõiv

metropoliit Stefanus viis läbi mälestusteenistuse. Kohal olid Tartu piiskop Eelija, Kreeka suursaadik Polydore Kokonis,

ülempreester Johannes Keskküla, Valga Püha Issidori koguduse preester Rostislav Kozakevitš, arhidiakon Justinus, protodiakon Arseni Barkov ja diakon Vadim Rebas. Sõnavõtuga esines ka Valga linnapea Ivar Unt.

Rahvast oli üsna palju, nii et kõigil oli raske mahtuda hauaplatsi ümber, seetõttu vaatasid paljud tseremooniat kaugemalt. Osa inimesi oli kohale tulnud teadlikult selle sündmuse pärast, aga oli neidki, kes külastasid surnuaeda mingil muul põhjusel, jää-

des muuhulgas huviga vaatama ja kuulama ka Püha Joanni mälestusteenistust. Teenistus kestis alla tunni, Valga Issidori Peakiriku koguduslased pakkusid pärast mälestusteenistust pirukaid, kooki ja kohvi.

Nii Valga kui ka kõikidel teistel Eesti õigeusklikel on põhjust uhkust tunda sellise preestermärgi üle nagu Püha Joann Pettai. Seda näitas ka mälestusteenistus, mille õhkkond oli jahedavõitu ilmast hoolimata täis austust ja soojust.

Mälestusteenistusel viibisid paljud olulised isikud, tänu kellele Püha Joann Pettai hauatähis rekonstrueeriti. Üheks neist oli selle kujundaja ja valmistaja Väino Niitvägi. Paigaldustöö tegi OÜ Taro, kohal oli firma

juht Roman Tallenberg. Suurimad tänusõnad tuleb öelda finantseerijatele Valga Linnavalitsusele ja preester Miikael Raissarile, samuti panustasid EAÕK Varahaldus ja Valga Issidori Peakiriku kogudus.

Foto: Margus Lepvalts

23. SEPTEMBRIL ON EAÕK ISESEISVUSPÜHA

Ülempreester Andreas Pöld

Koos sügise algusega pühitseb Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik oma iseseisvusakti (Tomose) esmakordset ettelugemist Eestis 1923. aastal.

Tänavu toimus sel puhul Pärnu Issandamuutmise kirikus sinodaalne liturgia, kus teenisid kõik kolm meie Kiriku piiskoppi kõrge stipühitsetud metropoliit Stefanuse eesseismisel. Kaasa teenisid vaimulikud kõigist kolmest piiskopkonnast.

Tomos anti välja Konstantinoopoli patriarhaadis 7. juulil 1923. aastal ja see sai aluseks Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku autonoomiale. Tomose allkirjastasid patriarh Meletios ja kaksteist patriarhaadi püha Sinodi metropoliiti.

Sinodaalne liturgia Pärnu Issandamuutmise kirikus (toimus pühapäeval, 20. septembril).

Tomos andis juhised õigeusu kirikuelu korraldamiseks iseseisvas Eestis. Selle alusel tuli moodustada kolm piiskopkonda (Tallinna, Saaremaa ja Petseri). Tallinna piiskop kannab aunimetust Tallinna ja kogu Eesti metropoliit, kelle eesistumisel kogunevad kõik piiskopid Sinodiks ehk Piiskoppide Koguks. Kohalik osakiriku Sinod vastutab jumalike dogmade ja kanoonilise korra eest. Piiskopkondade arvu saab vajadusel suurendada Kiriku Täiskogu otsustega. Piiskopid jäävad ametisse elu lõpuni, v.a omal soovil tehtud vabastamise palve või kanooniline väljalangemine. Piiskop valitseb oma vaimulikkude karja vastavalt Kiriku kaanonitele ja Kiriku väljakujunenud praktikale.

Talituste ja teenistuste ajal meenutavad preestrid ja diakonid kohalikku piiskoppi ja

piiskopid metropoliiti. Metropoliit meenutab patriarhi, kelle käest ta saab ka püha salvi ja on ühenduses teiste õigeusu piiskoppidega, kes Kristuse tõe sõna õigesti õpetavad.

Metropoliit koos piiskoppidega, kirikuteenrite ja -rahvaga korraldavad kohalikku kirikuelu nii, nagu see on tavaks Oikumeenilise Patriarhaadi praktikas, et ei mindaks vastu püha õigeusu Kiriku õpetustele ja kaanonitele. Veel andis Tomos praktilisi juhiseid kirikuelu korraldamiseks ja piiskoppide pühitsemiseks.

20. veebruaril 1996. aastal taaselustas(-kehendas) Konstantinoopoli Patriarhaat kui kõikide Kesk- ja Ida-Euroopa õigeusuliste ajalooline emakirik oma vaimuliku järelevalve all 1923. aasta Tomose. Selle tähtsime

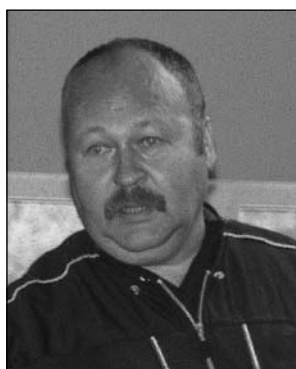
sai võimalikuks aga alles käesoleval, 2009. aastal, kui pühitseti Tartu ja Pärnu-Saare piiskopkondadele oma ülemhinge karjased ning valiti piiskopkondade nõukogud. Nüüd on Eesti Õigeusu Kirikul oma Sinod ja toimivad piiskopkonnad.

Sobiv on veel meelde tuletada sõnu Tomosist: „Manitseme isalikult kirikuteenreid ja rahvast, kui oma armsaid lapsi Kristuses, austada oma karjaseid ja õpetajaid, kui juhatajaid ja oma vaimulikke isasid: „neid kuulda ja nende sõna võtta“, Pauluse kirja järele, et nemad oma hinge karjaseks teinistust kordasaadaks rõõmuga ja ei mitte ohtes“ (1923. aasta tõlge).

Palju aastaid meie piiskoppidele, kirikuteenijatele ja -rahvale!

Sinodaalse liturgiale järgnenud Püha Sinodi koosolek. Tartu Piiskop Eelija, metropoliit Stefanus, tõlkija Margus Ott ning Pärnu ja Saare piiskop Aleksander. Fotod: Madis Kolk

HÄÄDEMEESTE ISSANDAMUUTMISE KOGUDUSE 160 AASTAT

Tõnis Joarand

10. oktoobril toimunud lõikustänapüha liturgial, millega tähistati Häädemeeste Issandamuutmise koguduse 160. aastapäeva, teenisid Pärnu ja Saare piiskop Aleksander, ülempreester Ardalion Keskküla, preester Enos Heinsoo Lääne-Pärnumaalt ja altarilised Ignatius ja Pärtel Keskküla.

Häädemeestel, nii nagu ka naabervallas Tahkurannas, vahetas aastatel 1846–1848

usku koguni 80% rahvast. Häädemeeste apostlik-õigeusu koguduse algusajaks peetakse 1849. aasta 18. septembrit, mil kinnitati ametisse esimene preester Kyprian Sarnet. Tegemist oli ümbruskonna esimese õigeusu kogudusega. Lisaks Häädemeeste vallale kuulusid kogudusse ka Orajõe, Laiksaare ja Tahkuranna valla õigeusklikud. Kogudust kutsuti 1873. aastani Orajõe koguduseks, sest selle loomise algatajateks olid orajõelased. Kogudusele otsiti ruume nii Orajõelt kui ka Häädemeestelt, sobivad ruumid – mõisavalitseja maja – leiti Häädemeestelt, kuhu 1870–1872. aastatel ehitati kirik. 20. sajandi alguseks olid ka kõikidesse teistesse, algul Häädemeeste alla kuulunud valdadesse ehitatud õigeusu kirikud ning Häädemeeste kogudus ühendas peaaegselt oma valla õigeusklikke.

Häädemeeste koguduse juures töötas kihelkonnakool 1874.–1918. aastani. 1855. aastal loodi seoses usuvahetusega Häädemeeste õigeusu abikool.

Tänapäeval on taastatud vaimulike laulupäevade traditsioon, mis sai alguse 1935. aastal, kui Häädemeestel korraldati esimene õigeusu laulupäev.

Häädemeeste Issandamuutmise kogudus piiskopi ja külaliste seltsis.

Foto: Anne Lorents

Kogudust on nende aastate jooksul teeninud kolmteist vaimulikkude, neist pikemaajaliselt ülempreester Kallinik Prants 1867–1901, ülempreester Peeter Saar 1901–1939, ülempreester Vassili Väinloo 1947–1987 ja praegune ülempreester Ardalion Keskküla 1988. aastast. Kogudusel on oma laulukoor, kus laulavad Olga Trifonova, Leida

Veetõusme, Jane Loorents, Heljula Mengel, Tiiu Keskküla ja Raul Keskküla.

Koguduse käekäik sõltub tema liikmete käekäigust. Praeguseks ajaks on kiriku juurde püsima jäänud need inimesed, kellele on tähtis koguduseelu püsimine – hingeline, mitte materiaalne kasu.

Foto: Andres Ots

OIKUMEENILE PATRIARH ALUSTAS APOSTLIKKU VISIITI USAS

NEW ORLEANS, 20. oktoober, Oikumeenilise Patriarhaadi uudised, – Tema Pühadus, oikumeeniline patriarh Bartholomeos I alustas 15-päevast ajaloolist apostlikku visiiti Ameerika Ühendriikidesse, mille käigus avas kaheksanda religiooni, teaduse ja keskkonna sümposiumi.

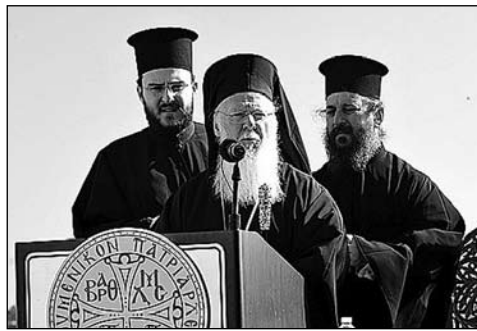
„Rohelise patriarhi“ tiitlit kandev Bartholomeos I alustas visiiti New Orleansist, kus toimub kaheksandat korda tema isikliku patronaazi all rahvusvaheline keskkon-

nateemaline suursümposium. Tänavune sümposium keskendub Mississippi jõe ja kannab pealkirja: „Tasakaalu taastamine: Suur Mississippi jõgi.“

Teoloogid, keskkonna- ja ühiskonnateadlasi, poliitikuid ja äritegelasi ühendanud seitse varasemat sümposiumi on puudutanud keskkonna- ja eeskätt veeprobleeme maailma eri nurkades, sealhulgas Läänemere keskkonnaseisundit ja selle võimalikku parandamist.

Apostliku visiidi jooksul teenib patriarh Bartholomeos jumalateenistusi paljudes Kreeka Õigeusu Peapiiskopkonna kirikutes ühes kohalike vaimulikega. Samuti saadavad patriarhi kohtumised eri religioonide esindajatega, millest suurem on kokkusaamine USA juudikoguduste vaimulike ja ilmikjuhtidega rabi Arthur Schneieri eestvedamisel.

Tema Pühaduse visiidi käigus kõneleb patriarh mitmel erakohtumisel. Nii väisab ta ÜRO peasekretäri Ban Ki-mooni tolle peakorteris ning Kreeka Õigeusu Peapiiskopkonna keskuses kohtub USA endise presidendi Bill Clintoniga. Viimase administratsiooni asevälisministri ja välispoliitika analüütiku Strobe Talbortiga kohtub

Oikumeeniline patriarh Bartholomeos.

patriarh Brookingsi Instituudis, mille president Talbott praegu on.

Bartholomeos I peab apostliku visiidi jooksul mitu patriarhlikku loengut. Sellest Georgetowni Ülikoolis peetava loengu initsiaatoriks on Ameerika Progressikeskus ja Fordhami Ülikoolis peetav peadib Tema Pühaduse promoveerimisega selle ülikooli õigusteaduse audoktoriks.

Patriarh Bartholomeose auks annavad õhtu- või lõunasööke mitmed USA kiriklikud või riiklikud, aga ka kodanikeühiskonna institutsioonid ja välissaatkonnad, sealhulgas Türgi Vabariigi suursaadik. USA riigisekretär Hillary Rodham Clinton võrustab patriarhi ja tema kaaskonda Riigide-

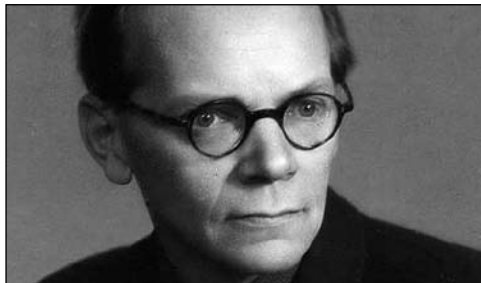
Fotod: Ganp/ Ana-mpa/Dimitrios Panagos

partemangu Ben Franklini saalis.

Apostliku visiidi ajal kuuluvad Tema Pühaduse kaaskonda Halkedoni metropoliit Athanasios, Prantsusmaa metropoliit Emmanuel ja Korea metropoliit Ambrosios. Samuti on patriarhi saatjateks arhimandriit Kyrillos, diakonid Nefon ja Neofitos, noortejuht Spiros Pantazis, suursaadik Simeon Francelacioglou ning suurarhidiakon Maximos.

Patriarhi vastuvõtjad USAs on Kreeka Õigeusu Peapiiskopkonna peapiiskop Demetrios, Atlanta metropoliit Alexios, New Jersey metropoliit Evangelos ning teised Kreeka Õigeusu eparhia Püha Sinodi liikmed. Visiit tähistab ühtlasi peapiiskop Demetriose ametisoleku kümnendat aastapäeva.

Katehhees

Tito Colliander.

MEIE PATUD JA TEISTE PATUD

Kõrbeisade ütlustes (apoftegmad) leidub arvukalt selliseid esmapilgul lapsemeelseid jutte, mis mõnikord võivad olla vägagi üllatavad. Näiteks lugu abbast, kes paastu pidades sõi üksnes paar oliivikivi ja sedagi ülepäeviti! Sellise välise „eksootika“ varjus aga sisaldavad apoftegmad endas hindamatut vaimulikkust. Neid tuleb lugeda aeglaselt, süvenemisega, peaaegu mäludes, et nende sügavam tähendus saaks ilmsiks nagu kujutised fotol ilmutusvanis. Väga lihtsate sõnade kaudu saab mõistetavaks inimhinge kõige põhilisem koekirja põimitis. Nii on apoftegmad askeesi-ravikunsti alus, omamoodi munkade Hippokratese vanne.

Kõrbes elas üks vanake. Olles pikki aastaid Jumalat teeninud, palus ta: „Issand, anna mulle teada, kas ma olen olnud Sulle meelepärane.“ Ja ta nägi inglit, kes ütles: „Sa ei ole veel sellisel tasemel nagu aednik, kes elab selles paigas.“ Vanake oli üllatunud ja sõnas: „Ma lähen linna, et teda näha saada. Mida küll ta saab teha sellist, mis ületab minu kõikide aastate tööd ja vaeva!“ Ta asus teele ja jõudis inglile juhatatud paika. Ta silmas meest, kes

müüs aedvilju. Vanake istus kogu ülejäänud päeva tema ligidal ja hetkel, mil kaupmees valmistus lahkuma, küsis ta: „Mis sa arvad, vend, kas annaksid mulle tänaseks õomaja?“ Mees oli suure rõõmuga nõus ja koju jõudes hakkas kohe vanakesele õhtusööki valmistama. Viimane aga ütles talle: „Vend, halastuse pärast räägi mulle, kuidas sina talitad.“ Teine ei tahtnud seda teha ja vanakesel tuli teda tükk aega anuda. Viimaks ütles ta tüdinult: „Ma söön ainult õhtul, kui olen töö lõpetanud, ma jätan enesele söögiks üksnes niipalju, kui hädapärast tarvis ja annan ülejäänule, kes seda vajavad. Kui kohtan mõnd jumalateenrit, annan selle temale. Hommikul tõustes ütlen endale enne tööleasumist, et kõik siin linnas, kõige väiksemast kõige suuremani, pääsevad jumalariiki tänu oma headele tegudele, aga mina saan karistada oma pattude pärast; õhtul enne uinumist ütlen niisamuti.“ Ta ära kuulnud, ütles vanake: „Nii talitada on ilus, aga see ei ületa minu nii paljude aastate tööd.“ Kui nad end sööma asutasid, kuulis vanake väljast tänavalt inimeste laulu, sest aedniku elupaik oli väga käidavas kohas. Vanake ütles talle: „Vend, kuna sa tahad niiviisi Jumalat teenida, siis miks elad sa siin? Kas nende laulude kuulamine sind ei eksita?“ Teine vastas talle: „Tunnistan sulle, isake, et ei eksita ega pahanda.“ Nende sõnade peale küsis vanake: „Aga mida sa seda kõike kuulates siis oma sisimas mõtled?“ – „Ma mõtlen, et kõik saavad jumalariiki,“ vastas teine. Seda kuuldes oli vanake täis imetlust ja ütles: „See on asi, mis ületab minu pikkade aastate tööd!“ Seejärel, olles teinud aednikule sügava kummarduse, sõnas ta: „Andesta mulle, vend, mina ei ole veel jõudnud sellise täiuslikku-

Püha Iisak Süürlane.

seni.“ Ning lauda istumata pöördus vana-ke kõrbesse tagasi.

Te olete saanud teadlikuks omaenese viletsusest, vaesusest, kurjalembelisusest ning kisendate seepärast Jumala poole nagu tõlner: „Oh Jumal, ole mulle, patusele, armuline.“ (Lk 18:13). Ja te lisate juurde: „Ma olen veel hullem kui tõlner, sest ei suuda variseri vaadates hoiduda põlgusest, ja minu süda on täis kõrkust, kui ma ütlen: „Issand, ma tänan sind, et ma ei ole selline nagu tema.““

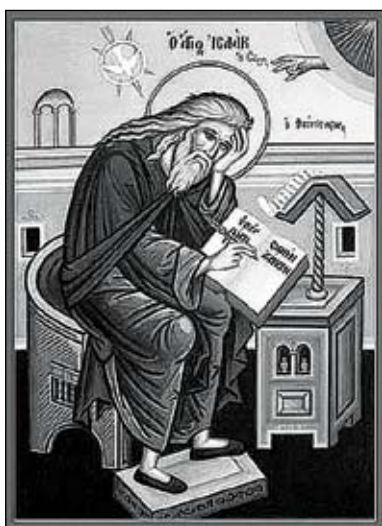
Aga pühakud ütlevad, et kui olete näinud oma südame tumedust ja liha

nõrkust, kaob teil igasugune soov arvustada oma venda. Omaenese pimeduse taustal näete te taevast valgust säramas kõigis teistes loodud olendites, kes kannavad endas selle säravat peegeldust, ning kuna te ei suuda enam märgata teiste pattusid, tunduvad teie enese omad seda suuremad. Tõepoolest, alles siis, kui te kogu hingest püüdate täiuslikkuse poole, hakkate avastama omaenese ebatäiuslikkust. Ja alles siis, kui te olete näinud, kui ebatäiuslik te olete, muutub täiuslikkus teile kättesaadavaks. Nii tuleneb täiuslikkus nõrkusest.

Alles siis saavutate selle, mida püha Iisak Süürlane töötas neile, kes iseennast taga kiusavad: „Ja teie vaenlane vääratakse juba teie lähenedes.“

Millisest vaenlasest püramees siin räägib? Kahtlemata sellest, kes kord võttis endale mao kuju ja kes seitsaadik tekitab meis rahulolematust, rahuldamatust, kannatamatust, kiirustamist, viha, kadedust, hirmu, muret, vihkamist, rõhutust, laiskust, kurbust, kahtlusi – kõike seda, mis mürgitab meie elu ja võrsub meis enesearmastusest ja enesehaletsusest.

Kuidas saaks inimene soovida, et teised talle kuuletusid, kui ta näeb sügava kannatusega, mis sünnib armastusest, et ta ise ei kuuletu Taevasele Õpetajale? Kuidas saaks ta olla ärevil, kannatamatu või vihane, kui kõik ei lähe tema tahtmist mööda? Selline inimene on pikaajalise harjutamisega jõudnud selleni, et ei soovi enam mitte midagi, ja nagu seletab abba Doroteus, toimub

Püha Iisak Süürlane.

selle jaoks, kellel enam soove ei ole, kõik tema soovi kohaselt. Tema tahtmine

langeb täielikult ühte Jumala tahtmisega ja ta saab kõike, mida ta soovib (vt Mk 11:24).

Kas saab tunda kadedust inimene, kes, olles kaugel sellest, et ise ennast ülen-dada, on teadlik oma puudustest ja ar-vab, et teised väärivad temast rohkem austust ja tähelepanu? Kas võib tunda hirmu, ahastust või muret inimene, kes nagu röövel ristipuul näeb kõiges, mis temaga juhtub, üksnes väärilist tasu oma tegude eest (Lk 23:41)? Lohakus ja ükskõiksus lahkuvad temast, sest ta paljastab neid eneses lakkamatult ja kihutab minema vähimagi märgi neist. Masendus lakkab olemast, sest kui-

das saaks maha rusuda inimest, kes on oma vaimus lakkamatult põlvili? Tema vihkamine on nüüdsest täielikult pöö-ratud kurja vastu, mis on temas endas, ja mis ei lase tal näha Issandat; ta vihkab iseenese elu (Lk 14:26). Kaht-lused enam temani ei pääse, sest ta on maitsnud ja vaadanud, et Issand on hea (Ps 34:9), Issand üksi hoiab teda. Tema armastus suureneb üha ja koos sellega tema usk. Ta kogub inimsuse saaki. Aga kõike seda kohtab üksnes ahtakesel teel, mida vaid vähesed leiavad (Mt 7:14).

Tito Colliander,
„Askeetide tee”

Väljaandest Spiritualité Orientale
nr 12, 1973

Tito Colliander.

ISA EUTÜMIUS SÜDAMEPALVEST

1954. aasta lõpus veetsin mõned päevad Athose mäel kreeka Dionisiu kloostri-s. Seal tutvusin isa Eutümiusega, kes oli sündinud Sinopis ja elanud aastaid Ve-nemaal, Kaukaasias, kust ta kodusõja ajal lahkus. Sel ajal oli tal aastaid pisut üle kuuekümnepäev ja ta oli kuulus oma elu-tarkuse poolest, olles lisaks veel Kris-tuse pärast meeletu. Minul oli temaga mitmeid mälestusväärseid kohtumisi. Toona oli ta kloostri raamatukoguhoidja.

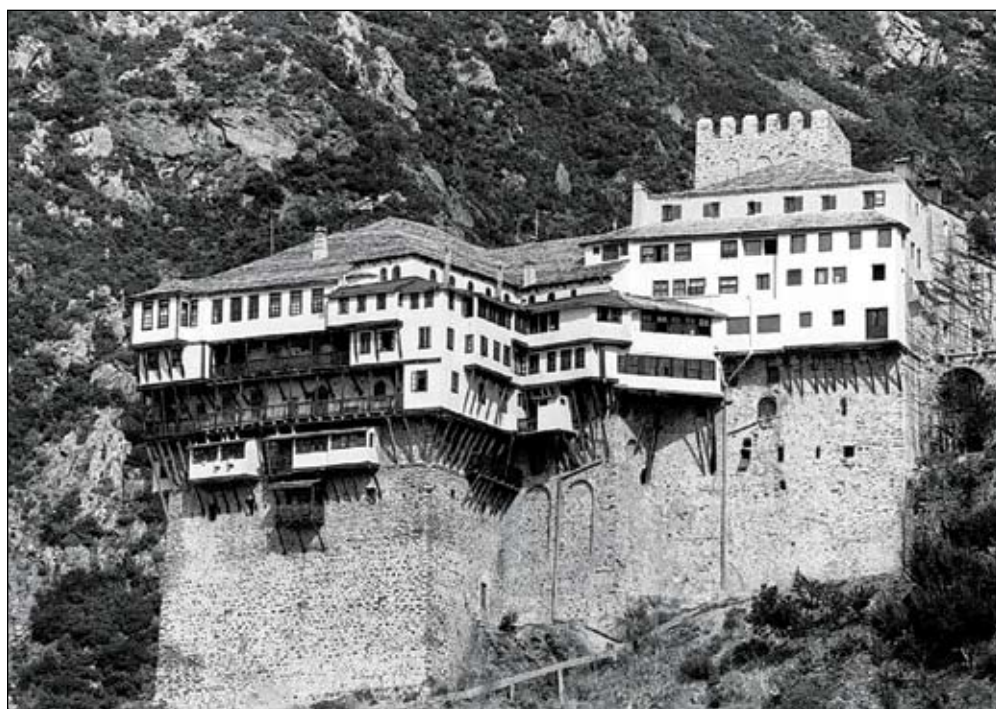
Ühel õhtul olime istet võtnud tema kongi rõdul, mis kõrgus mere kohal. Oli ilus jahe sügisilm. Päike laskus aeglaselt läänekaarde, taevast ja meri olid üleni kuldseid.

„Isa Eutümius,” ütlesin ma tal-le: „Ma küsisin Konevitsas isa Dorofeilt puhta palve ja Uus-Valamos isa Mihhai-lilt palve piiride kohta. Mida teie sellest arvate?”

„Ehkki ühised palved nii kiri-kus kui ka need, mida me oma kongis raamatutest loeme või laulame, on kasu-likud, on nad oma olemuselt siiski möö-duvad. Meil ei ole kogu aeg raamatuid käepärast. Me ei saa olla kogu aeg kiri-kus või kongis. Tuleb elada ja oma ko-hustusi ääta. Ma ei tea ühtki teist palvet peale Jeesuspalve, mida võiks palvetada vahet pidamata. Selleks ei ole vaja olla kirikus või kongis ega kasutada raama-tuid. Seda palvet võib palvetada kõikjal: kodus, tänaval, reisil, vangis, haiglas jne. Tuleb see ainult selgeks õppida.”

„Aga kuidas?”

„See pole tähtis. Alguses korda seda üksi olles valju häälega vastavalt oma võimetele, oma toas, teel olles, siis kui sinu lähedal kedagi ei ole. Seda peab kordama aeglaselt, tähelepanuga, mi-noorsel toonil nagu kerjused, kui nad almust paluvad. „Issand Jeesus Kristus, Jumala Poeg, heida armu minu, patuse, peale.” Korda sama palvet ka mõttes, oma vaimus, aga samuti aeglaselt ja tä-

Dionisiu klooster Athose mäel.

helepanelikult. Pärast seda saad sa palve ühte viia oma hingamise ja südamelöö-kidega. Ainult ära tee seda ise, üksinda. Tuleb leida keegi, kes seda hesühastlik-ku palvet juba kasutab: tema näitab sul-le, mida tuleb teha. Muidu võid langeda tühjade mõtete ja kujutluste ohvriks. Selleks, et see hesühastlik palve hästi selgeks õppida, kulub aastaid, aga Ju-mala armust võib ka kiiresti selle palve meistriks saada. Aja jooksul muutub Jeesuspalve katkematuks. Seda võib võrrelda ojavulinaga, see kestab kogu aeg: kui sa kõnnid, kui sa töötad, kui sa magad. „Ma uinusin, aga mu süda on ärkvel” (Ülemlaul 5:2). Pärast ei vaja sa enam ei palveid ega mõtteid: kogu su elu on palve, nagu ütles isa Dorofei Moldaavia staarets Joannile.

„Kas on veel selliseid inimesi nagu staarets Joann?”

„Kindlasti. Isegi siin, Athose mäel Karoulia on erakuid, kellel on väga suur palve kogemus.”

„Õelge mulle, isa Eutümius, kas on võimalik ära tunda inimest, kes on jõudnud Jeesuspalves kõrgele tasemele?”

„Miks mitte. See on võimalik.”

„Aga kuidas?”

„Kui tahad õppida seda palvet,

vali alandlik ja tõsine staarets, kes ke-dagi ei arvusta, hea oleks, kui ta oleks pisut Kristuse pärast meeletu, keegi, kes ei ärritu ega kamanda kõiki. Kahjuks leidub ka selliseid staaretsi, kes ise seda palvet oskamata tahavad juhata-da teisi. Nad tunnevad palve välist, nii öelda tehnilist poolt, aga mitte selle vai-mu. Mõtlesin ise – kuidas saaks inimene, kes ise lakkamatult kordab „heida armu minu, patuse, peale”, arvustada teisi?”

„Õelge, isa, milline eluviis on kõige ülem?”

„Olla Kristuse pärast meeletu, muidugi. Selle maailma tarkus on Issanda silmis hullus ja vastupidi. Aga sedasorti eluviis on kõige piinarikkam ja seda ei tohi otsida ilma staaretsi nõu-anneteta.”

„Ja pärast seda?”

„Palveränduri oma, mis sarna-neb „Ühe palveränduri jutustuse” autori eluviisile. Maailma jaoks on seegi hullus. Siis eremiidi, eraku, tsönobiidi (ühiselu-munga) elu. Aga peab alati meele pida-ma, et sisemine on välise taga. On ka valehulle Kristuses. On logarditest pal-verändureid, pettekujutluste küüsis era-kuid ja allakäinud tsönobiite. Igal pool saab pääsemisele jõuda, isegi maailmas.

Aga seda on lihtsam teha kloostri-s või eraklas, seal on vähem kiusatusi. Kuid isegi kloostri-s, kui sa õigesti ei palveta, võib langeda tuhandesse tühisusse ja lapsikusse; sa mitte üksnes ei kaota oma vaimulikku rikkust, vaid muutud halve-maks, kui olid maailmas. Võib muutuda isegi usuhülgajaks. Seda juhtub.”

„Kas varsti helistatakse õhtu-palvusele, isa Eutümius?”

„Jah, varsti,” vastas ta: „Näed, juba helistataksegi semantoni. Tuleb kirikusse minna.”

Me lahkusime rõdult ja läksime piki kat-holikoni koridore alla treppidest, mida kuldast päikeseloojangu valgus. Teenis-tus algas aeglaselt Athose mäele omase endassesüvenemisega. Koor laulis:

Oh Jeesus Kristus,
Sa igavese, taevase, püha, õnds-a
Isa püha au löbus valgus.
Päeva loojumise ligi jõudes
ja õhtust valgust nähes
laulame meie Sulle, Jumalale, Isa-le ja Pojale ja Pühale Vaimule.
Sa oled seda väärt, et Sulle ala-ti vagal häälel kiitust lauldaks,
oh Jumala Poeg, kes Sa elu annad;
seepärast austab Sind maailm.

Õösel astusin oma kongi rõdule ja vaata-sin taevast, mis oli täis lugematuid tähti. Isa Eutümius tuli vaikselt minu juurde. „Sa vaatad taevast. Imetle loodu suurust ja ilu. Ära mõtle liiga palju vahenditele. Tuleb hetk, mil mõistad paljusid asju, siis kui jõuad palve tuumani. Võimatu on sel-lest kõigest üksnes mõistusega aru saada. Vaja on valgustust. Inimesed maailmas kõigi oma muredega ei märka kogu seda taevast ilu ja suurust, sest, andku Jumal mulle see võrdlus andeks, nagu sead, kes otsivad tõrusid, vaatavad nemadki üks-nes maha ja kaduvatele asjadele. Tõeline õnn ja taevane ilu avanuvad vaid sellele, kes elab Jumalas. Jah, täis armu, väge ja palvet. Sellega võrreldes on kõik ülejäänud põrm ja tühisuste tühisus.”

Sergei Bolšakov,
„Kohtumised südamepalvega”

Митрополит Стефан у могилы св. Иоанна.

Фото: Кади Кыйв

Глубокоуважаемый мэр, возлюбленные во Христе братья и сестры!

Мы собрались сегодня у могилы священномученика Иоанна почтить его память и уйти с его благословением благодати Божией. Велика наша радость, ибо благой и человеколюбивый Господь наполняет нас восхищением пред тем необыкновенным даром, сотворенным на наших глазах и возвещающим о том, что святые мощи новомученика нашей Церкви покоятся здесь, в благословенном городе Валга. Наши разум и сердце на мгновение освобождаются от оков жизненных невзгод и в эти

духовные и таинственные моменты исполняются бесконечной благодарности.

Святой Иоанн был молодым человеком, несомненно призванным многое совершить в милом его сердцу приходе Пенуя. Всего за три месяца до мученической кончины его рукоположил во иереи другой священномученик нашей Церкви – епископ Платон. В январе 1919 года отец Иоанн был на пути в Карула, чтобы повидать свою умирающую мать. В Валге его арестовали и расстреляли без суда и следствия как «врага народа», только за то, что он был священником. Иоанну было всего 25 лет.

Проповедь у могилы св. Иоанна (27 сентября, Валга)

Церковь во все времена придавала очень большое значение могилам своих мучеников, ибо они свидетельствуют о жизни, наполненной Святым Духом, о которой говорит победа Христа над смертью. Так же и это место само по себе и его почитание отныне и до века, всякий раз, когда мы через наши молитвы находимся в общении со священномучеником, почитающим здесь, свидетельствует о нашей собственной победе над смертью, особенно над духовной смертью, о которой мы в той или иной форме хорошо знаем из своей повседневной жизни. Потому святой Иоанн Дамаскин говорит: «Вчера спогребохся Тебе, Христе, совосстаю днесь воскресшу Тебе, сраспинахся Тебе вчера, Сам мя спрослави, Спасе, во Царствии Твоем». Именно эту светлую весть – победу над смертью – мы непрестанно возвещаем в храмах и на могилах святых мучеников, и именно поэтому на престоле всегда находятся мощи святых мучеников, об этом мы поем в праздник Воскресения Господня: «Ныне вся исполнишася света, небо же и земля и преисподняя».

Глубокоуважаемый мэр, город Валга существенно по-

мог нам привлечь внимания к этой могиле, показав, что, несмотря на различие конфессиональных принадлежностей отдельных людей, активно участвует в любом добром общем предприятии горожан. Сегодня он делает это вместе с нашим приходом. Позвольте от лица всех присутствующих выразить Вам сердечную благодарность, Вам лично и всему городскому правлению.

В мире, где ничего не делают даром, где ничего не дают даром, настоящая цель этого небольшого, казалось бы, незначительного, кладбищенского уголка – снова научить нас значению истинной внутренней борьбы, которая «тяжелее, чем сражения этого мира», и тому, как превратить нашу «печаль о смерти» в «печаль по Боже», о которой говорят святые отцы.

Тогда и только тогда Бог может дать человеку, который придет сюда помолиться, настоящую евангельскую «воду жизни», утоляющую жажду вечной жизни. Аминь!

✠ СТЕФАН,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

О ГРЕХАХ БЛИЖНЕГО И НАШИХ СОБСТВЕННЫХ ГРЕХАХ

Среди афоризмов (апофегм) святых отцов встречается множество удивительных, на первый взгляд наивных, сказочных. Например, история об авве, который, постясь, вкушал лишь пару оливковых косточек, да и то через день! Но в тени такой внешней «экзотики» апофегм скрывается бесценное духовное богатство. Апофегмы следует читать медленно, углубляясь в их содержание с тем, чтобы их потаенный смысл проявился, как изображение на фотопленке. С помощью самых простых слов становится понятным сплетение самого тонкого узора человеческой души. Апофегмы – это основа лечебного искусства аскетике, своего рода монашеская клятва Гиппократ.

В пустыне подвизался некий старец. Много лет он служил Богу и однажды взмолился: «Господи, дай мне знак, угоден ли я Тебе». И явился ему ангел, и сказал: «Ты не возрос еще так, как садовник, который живет в местечке неподалеку». Старец был удивлен и сказал: «Я пойду в город, чтобы увидеть, что такого он может, чего я не достиг многими годами трудов и подвигов!» Он отправился в путь и прибыл в место, указанное ангелом. Он увидел человека,

продававшего овощи. Весь день старец сидел рядом с ним и, когда торговец собрался уходить, спросил его: «Брат, непустишь ли ты меня на ночлег?» Торговец с большой радостью согласился и, приведя старца в свой дом, принялся готовить ему ужин. Последний же сказал ему: «Брат, скажи мне, ради Бога, как ты подвизаешься?» Садовник не соглашался открыть старцу своих подвигов, его пришлось долго упрашивать. Наконец, он сказал сокрушенно: «Я вкушаю пищу только вечером, когда окончу свои труды, и оставляю себе ровно столько, сколько нужно для поддержания сил, а оставшееся раздаю тем, кто в этом нуждается. Если же мне случится встретить служителя Божьего, я отдаю ему свой ужин. Встав поутру, до того, как приняться за работу, я говорю себе: «Все в этом городе, от мала до велика, спасутся благодаря своим добрым делам, а я получу наказание за свои грехи; и вечером, перед сном, говорю так же». Выслушав садовника, старец сказал: «Ты подвизаешься добрым подвигом, но это не превосходит моих многолетних трудов». Когда же они собрались ужинать, старец услышал песню, которую пели на улице, садовник жил в очень шумном месте. Старец спросил садовника: «Брат, если ты так желаешь подвизаться, почему ты живешь в таком людном месте? Не смущают ли тебя эти песни?» Садовник отвечал ему: «Говорю тебе, брат, что не смущают и не сердят». Тогда

старец спросил: «Но о чем ты помышляешь внутри себя?» «Я думаю, что все они сподобятся войти в Царствие Небесное». Услышав это, старец изумился и воскликнул: «Это больше трудов всех моих лет!» Сотворив земной поклон, старец сказал: «Прости меня, брат, я не достиг еще такого совершенства». И, так и не сев за стол, старец возвратился в пустыню.

Когда ты осознал собственную негодность, ограниченность и нищету, то, подобно мытарю, возопи ко Господу: «Боже, милостив буди мне грешному». И присовокупи: «Воззри на меня, Господи, ибо я много хуже мытаря, так как я не могу не смотреть на фарисея и, смотря, мое сердце возносится и говорит: благодарю, что я не таков, как он».

Святые говорят: «Когда ты видишь мрак в своем собственном сердце и слабость твоих собственных сил, у тебя не будет попользования осуждать ближнего. Из твоего мрака ты видишь ярче отражение небесного света во всем творении, и ты не замечаешь греха других, ибо твои собственные грехи велики».

Ибо только тогда, когда ты будешь от всего сердца стремиться к совершенству, — ты увидишь свое собственное несовершенство. И только тогда, когда ты осознал свое несовер-

шенство, ты можешь совершенствоваться. Так из слабости рождается совершенство.

Тогда даруется тебе то состояние, которое Исаак Сирий обещает тем, кто преследует себя: «И враг твой прогнан будет приближением твоим».

Про какого врага говорит здесь св. отец? Конечно, про того же, который, однажды приняв образ змия, с тех пор не перестает внушать нам недовольство, нетерпение, вспыльчивость, гнев, зависть, страх, отчаяние, беспокойство, ненависть, леность, уныние, неверие и вообще все, что отравляет нам наше существование и что имеет свои корни в нашем самолюбии и в жалости к себе.

Как может человек требовать, чтобы ему повиновались, если он не исполняет воли своего Создателя? «И какое у него может быть основание расстраиваться, быть нетерпеливым или раздражаться, если не все делается по его желанию? Трудом он достиг привычки не иметь никаких желаний, и все совершается именно так, как он этого желает», — объясняет Авва Дорофей. Его воля слилась с волей Божией и о чем он ни попросит, то дается ему (Мк. 11, 24).

Как может завидовать человек, который не превозносится, но, внимая себе,

находит, что все другие гораздо более заслуживают похвал и уважения, чем он? Разве страх, отчаяние и беспокойство возможны для того, кто знает, что все случающееся с ним он должен перенести, как разбойник на кресте, ибо принял достойное по делам своим (Лк. 23, 41)?

Леность отступает от него, так как он постоянно разоблачает ее в себе; обиду не может чувствовать тот, кто сознал свое ничтожество, и ненависть его направлена исключительно на зло, гнездящееся в его сердце, ибо оно заслоняет от него Господа; он возненавидел свою жизнь (Лк. 14, 26). Тогда

и неверие не имеет больше силы в душе, ибо он вкусил, что благ Господь (Пс. 35, 9): только Господь поддерживает человека. Любовь человека растет, а с ней и вера.

По словам Исаака Сирина: «Он заключил мир с собой, и небо и земля

заключили мир с ним». Он собирает плоды смирения. Но это возможно только на тесном пути, который находят лишь немногие (Мф. 7, 14).

Глава из книги Тито Коллиандера
«Узкий путь (Путь аскета)»

ОТЕЦ ЕВФИМИЙ.

ДИОНИСИАТ

Я провел несколько дней в греческом монастыре Дионисиате в конце октября 1951 года. Там я познакомился с греком из Сикона, который жил в России, на Кавказе, а отсюда удалился на Афон во время гражданской войны. Звали его отец Евфимий. Ему было лет за шестьдесят, и он отличался мудростью. В монастыре он был библиотекарем. Я имел с ним много замечательных бесед.

Раз мы сидели вечером на балкончике его кельи, висевшем над морем. Стояла тихая, теплая осенняя погода. Солнце садилось на западе. Небо и море были в золотом сиянии.

— Отец Евфимий, — сказал я, — в Коневике я расспрашивал отца Дорофея о чистой молитве, а на Новом Валааме — отца Михаила о пределе молитвы. А вы что скажете?

— Хотя молитвы церковные и даже келейные по книгам и нотам весьма полезны, тем не менее они временны, — ответил отец Евфимий. — Не всегда мы имеем книги и ноты, да и не можем мы все время быть в церкви или в келье, — нужно жить, исполнять послушания. Я не знаю, какая молитва, кроме Иисусовой, может быть непрестанной. Для этой молитвы не нужно ни церкви, ни кельи, ни книг. Молитвой Иисусовой всюду можно молиться — и дома, и на улице, и в путешествии, и в тюрьме,

и в больнице. Только научиться надо.

— А как?

— Да все равно как. Сначала повторяй ее про себя гласно, сколь можешь — в келье, в дороге, когда людей нет. Но повторяй со вниманием? медленно, плаксивым тоном, вон как нищие кланчут: «Господи, Иисусе Христе, Сыне Божий, помилуй мя, грешного». Повторяй почаще, когда только есть возможность. А потом повторяй умственно, в уме своем, но также со вниманием и медленно, а потом с дыханием и биением сердца можешь соединить. Только сам не дерзай, а пусть кто-либо, кто сам так подвизается, тебя научит, а то впадешь в помыслы и прочее. И много лет так будет тянуться, а может, и скоро научишься. И пойдет у тебя эта молитва в уме сама, как ручеек: ходишь ли ты, работаешь ли или спишь. Я сплю, а сердце мое бдит. А потом и слов не надо, и мыслей никаких, а вся жизнь твоя станет молитвой. Вот как отец Дорофей говорил тебе об Иоанне Молдавском.

— А такие люди есть, как Старец Иоанн?

— Есть. Да вот неподалеку, здесь же на Афоне, на Каруле, есть пустыньники, весьма некоторые взошли.

— А скажите, отец Евфимий, можно узнать, кто высоко подвигся в молитве Иисусовой?

— Как же, можно.

— А как?

— А вот если хочешь у кого поучиться молитве, то выбирай Старца тихо-

го и смиренного, который никого не осуждает, разве юродствует, и не раздражается, не кричит, не командует. А то есть и такие Старцы, которые, сами собой еще не овладев, пускаются другими верховодить. Они, пожалуй, внешнюю, техническую так сказать, сторону молитвы изучили, но духа ее не получили. Сам посуди, как может осуждать других тот, кто сам постоянно взывает: «... помилуй мя, грешного»?

— А скажите, Отче, какой самый высокий подвиг?

— Юродствовать, конечно. Ибо мудрость века сего — безумие пред Господом, и обратно. Это тяжкий подвиг, и пускаться на него нельзя, кроме как по совету Старца.

— А потом?

— Ну, странничество, вот как автор *Откровенных рассказов Странника*. Миру это то же почти, что безумие. Ну, а потом отшельничество, затворничество и простое монашество. Но помни, не внешность важна, а внутреннее. Есть и юродивые притворные, и странники бездельные, и отшельники высокоумные, и затворники, всех осуждающие, и монахи непутевые. Спасти все можно, и в миру. Только в монастырях или в пустыньке легче. Менее соблазнов. Но и в монастыре если не будешь молиться как следует, то осуетишься. И не только растеряешь, что имел, но и придешь в худшее состояние и даже совсем отпадеешь от Бога. Это случается.

— Скоро ли к Вечерне будут бить, отец Евфимий?

— Скоро, — ответил он. — Да вот уже стучат. Пора идти в церковь.

Мы ушли с балкончика и по коридорам и лестницам спустились в католон, весь в сиянии золотого заката. Служба началась, медленно, истово, как обычно на Афоне. *Свете Тихий святых славы Безсмертного Отца Небесного, Святого, Блаженного, Иисусе Христе! Пришедшие на запад солнца, видевшие свет вечерний, поем Отца, Сына и Святого Духа, Бога...* Вечером я вышел на балкончик своей кельи и смотрел на усеянное бесчисленными звездами небо. Отец Евфимий тихо подошел ко мне: — Смотрите на небо? Видите, какое величие и какая красота творения. А как и что, размышлять не надо, а наступит время, то и поймете многое, как достигается в высокой молитве. Разумом тут не поймешь, а нужно озарение. А в миру, за заботами, люди ничего этого не замечают, а, как свиньи, прости, Господи, смотрят в землю и желудей ищут. Истинное счастье и красота тому открываются, кто в Боге живет. Да, велика и благодатна сила молитвы. По сравнению с ней все прочее — прах, суета сует и всяческая суета.

Сергей Большаков

На высотах духа. Делатели молитвы Иисусовой в монастырях и в миру. Личные воспоминания и встречи.

Святой Иоанн Петтай, священномученик Валгаский 1894–1919

день памяти – 27 января

К числу убиенных в 1919 году эстонских мучеников принадлежит и молодой священник Иоанн (Яан) Петтай, служивший в местечке Пенуя, расположенном в нескольких километрах от границы с Латвией.

Иоанн Петтай родился 1 января 1894 года в семье батраков имения Карула. После окончания Рижского Духовного училища он поступил в 1910 году в Рижскую Духовную семинарию, где учился до 1 мая 1915 года. За год до окончания семинарии ему пришлось прервать учебу: шла Первая Мировая война, приближался фронт, и семинария была эвакуирована в Нижний Новгород.

Из-за бедственного положения Яан был не в состоянии продолжить учебу в Нижнем Новгороде. В сентябре

1915 года Яан поступил на юридический факультет Тартуского университета, проучился всего два семестра и в 1916 году был отправлен во Владимирское юнкерское училище в Петроград, а через полгода на фронт. Иоанн сражался на стороне царской армии, в июле 1917 года был ранен, долго лечился, а из-за октябрьского государственного переворота 1917 года в полк не вернулся.

Стремление служить своему народу и Церкви не оставляло святого Иоанна. Несмотря на крайне тяжелое для

пастырской деятельности время, он подает прошение о рукоположении его во иерейский чин. В августе 1918 года епископ Платон, идя навстречу желанию Иоанна и членов прихода Халлисте, решает рукоположить Иоанна во священники. Хиротония Иоанна состоялась 13 октября, в канун праздника Покрова Пресвятой Богородицы. Приход Пенуя (Халлисте), куда получил назначение о. Иоанн, объединял православных эстонцев окрестных деревень и по численности был невелик. О. Иоанн с матушкой Ксенией поселились в приходском доме в Пенуя. Молодым иереем руководил о. Владимир Аллик, священник из Каркси.

В середине декабря, спустя два месяца после хиротонии, о. Иоанн получает письмо из Карула от сестры о том, что их отец болен, а мать при смерти. Отслужив рождественскую литургию, 7 января он отправляется в Валгу, чтобы оттуда добраться до Карула. О. Иоанн прибыл в Валгу только к 11 часам вечера. Он не знал, что Валга занята Красной армией и в городе установлен комендантский

час. Патруль задержал о. Иоанна и доставил его в Валгаскую тюрьму для установления его личности.

На допросе о. Иоанн сказал следователю, что едет к умирающей матери в имение Карула. Из Карула было получено подтверждение слов священника, а два дня спустя пришло еще одно письмо, в котором сообщалось, что «Иоанн Петтай всегда держал в слове и действиях сторону бедных и безземельных». За о. Иоанна просили и батраки имения Карула. В то же время пришел приказ о выселении попа Петтая из пределов Эстонии в 24 часа. В результате было принято решение держать о. Иоанна Петтая в заключении до выяснения новых обстоятельств.

Как и многим другим священникам Эстонии, о. Иоанну суждено было прославить Бога своей мученической кончиной. Через месяц он был расстрелян, единственной его виной был его священнический чин. О. Иоанн присоединился к лику небесных молитвенников за нашу страну и Церковь.

Noorteleht

Metropoolia / Nr 49 / Oktoober 2009

Maret Vabarna ja Kristi Pumbo seto tantsutoas.

ORTHOFEST 2009

Kristi Pumbo

20.–22. augustini võõrustas järjekordse Orthofesti külalisi Setumaa. Kohale oli saabunud noori nii Eestist kui ka Soomest, õigeusklike ja vähem õigeusklike. Oli halli habemega mehi ja neid, kel habe veel ei kasva.

Kava oli suurejooneline. Festival algas eesti-ja setukeelse jumalateenistuse ning leibade pühitsemisega Värska Püha Gregoriuse kirikus. Setu keeles ei teeninud ootuspäraselt aga üldsegi mitte setud, vaid eesti soost isa Sakarias. Kultuurikeskuse ette Setumaa lipu kõrvale heisati Orthofesti ajaks EAÕK lipp, tähistamaks õigeusu kohalolekut Setu kultuuris festivali päevadel, aga – miks mitte – ka laiemalt võttes.

Õhtukontserti alustasid seto leeloga kohalikud tüdrukud Maret Vabarna emalikul juhatamisel. Sellele järgnes ansambel Virre, kelle pärimuslikud ja omaloodud tantsulood, uuemad ja vanemad rahvalaulud panid kaasa võnkuma kõik saalisolijad. Kes julges, see tantsis. Kes ei, see toksis muusika taktis jalaga saalipõrandat. Ükskõikseks ei jäänud igal juhul keegi.

Reede, 21. august algas hommikupalvusega Värska kirikus. Seejärel leiti suvelõpu lõõskavas päikeses sobiv istepaik murul, et kuulata Vanemuise teatri lavastaja Ain Mäeotsa arutelu pärimusteatri teemal. Pärimusteatrini kahjuks seekord ei jõutudki, vaid piirduti teatri mõiste defineerimisega. Märkamatu veeres jutt filmile ning aeg oligi mööda libisenud.

Teatritunnile järgnes seto kirikulaulu ja leelo õpituba, kuid ka siin pidid osavõtjad

tõdema, et õpitoaks eraldatud aeg oli liialt napp. Või ehk hoopis osutusid teemad liig huvitavaks, et neid nii kitsukesse aegruumi kokku pigistada. Maret Vabarna ja Andreas Kalkun kõnelesid setu laulust ja laulmisest ning vastasid osalejate kõikvõimalikele küsimustele nii laulude sisu kui ka laulutraditsiooni kohta üldisemalt. Ka selles õpitoas jäi plaanitud teema – „Setu kirikulaul“ – ajanappusel üldse puudutamata. Pärast jäi hinge kripeldama kahjutunne nagu lapsel, kes sai varbaga vett katsuda, aga vetteminekuks aega ei jagunud.

Setu tantsutoas sai õppida tuntumaid ja lihtsamaid rahvatantse, nagu „Nõianeitsi“, „Zemaitukas“, „Kikkapuu“ jne. Vaatamata augusti lõpule kõrvetas päike halastamatult ja selgitas välja füüsiliselt vastupidavamad. Neid polnud palju.

Orthofest ei saanud läbi ka spordita. Toimus jalgpallimatš Värska poiste ning FC Ortho vahel. Ei puudunud ka professionaalse jalgpalliklubi argipäevale omased verdтарretavad väravalöögid ja eluohtlikud vigastused, mis tänu doktor Tarasiuse headele kätele kontrolli alla said. Vaatamata asjaolule, et FC Ortho noored olid Värska kohalikest poistest põlvkonna jagu vanemad ning et meie väravavahi vigastuste tõttu tuli mäng vahepeal katkestada, õnnestus FC Orthol võita seisuga 3:2.

Värska kultuurikeskuses tutvustas Seto Käsitöö Kogu liige Ahto Raudoja eripalgelisi setu tsässonaide. Raudoja on pildistanud tsässonaide, mis paiknevad endisaegse Setumaa piirides Venemaal. Ajaloolise Setumaa pinnal on tänapäevani säilinud ligi 80 tsässonat. Praeguseini säilinud kabelite ehituse tippaeg jääb 18. sajandisse. Vanimaks seni säilinud tsässonaks peetakse Mikitamäe oma (arvatav ehitusaeg 1694). Slaidide vahendusel näidati ka kiviriste, mis seisavad kabelis või on seina sisse müüritud. Väiksemate ristide kohta on rahvapärismuse järgi teada, et need on kusagilt leitud ja seejärel tsässonasse veetud või külakalmistult varju toodud keskaegsed hauaristid. Arvatakse, et kiviristi leidmine võis sageli olla tsässoni ehitamise põhjuseks.

Reedeõhtune kontsert algas rahuliste nootidega Isa Sakariase huulilt. Hoogsate rütmidega jätkas Värska Muusikakooli õpilaste rahvamuusikaansambel Trallikud. Õhtu sai aga hoopis uue näo rajulise The Wergi lavaletulekuga. Kel kiirenenu pulss magada ei lasknud, läks veel kella 23 Värska kirikusse, et enne armulauda palveid lugeda.

Festival lõppes laupäeval piiskopliku liturgia ja metropoliit Stefanuse loenguga. Järgnes küsimuste ja vastuste ring, kus kõneldi

Hetk Orthofesti avamiselt.

Ansambel Virre.

Maret Vabarna leelo õpituba.

Arhidiakon Justinus ja Karel Kõiv jalgpalliväljakul.

Sseto leelotüdrukud kontserdi avamisel.

Metropoliit Stefanus ja FC Ortho.

Fotod: Margus Lepvalts ja Kadi Kõiv

abordist, teenistuse atmosfäärist, laste keelamisest teenistuse vältel jne.

Kuna päevastest töötubadest osavõtjate arv oli tagasihoidlik, oli 2009. aasta Orthofest omamoodi gurmaanlus, kus vaid väljavalitud said maitsta Setu kultuuri parimaid palu.

Lühidalt öeldes oli Orthofest väga tore. Öösel kõledas võimlasaalis kajanud norsked, kirikutee, mis kulges läbi sügist aima kargevõitu Värska hommiku, kuum hommikukohv ja kõrvus kõlav setu naiste laul on piisavad, et Orthofesti igatsust kuni järgmise festivalini südames kanda.

Suur tänu ettevalmistajatele ja vastuvõtjaile!

Eesti Õigeusu Noorte Liidu kodulehekülj: www.eonl.ee/index.php

Metropoolia

Peatoimetaja: Madis Kolk (madis.kolk@eaok.ee); välistoimetaja: preester Sakarias Leppik; lastelehe toimetaja: Edith-Helen Ulm; kujundaja: Inga Heamägi; tõlked vene keelde: preester Stefan Fraiman; tõlked prantsuse keelest: Tiina Niitvägi-Hellamaa; keeleteoimetaja: Epp Väli; EAÕK Kirjastus, Wismari 32, Tallinn 10136; interneti lehekülgi: www.orthodoxa.org (rahvusvaheline); www.eaok.ee (eesti)